

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Lauksaimniecības tehnika, būviekārtas un pārvietošanas iekārtas. Kā vislabāk pārvarēt krīzi" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 218/04)

Ziņotājs: **RANOCCHIARI kgs**Līdzziņotājs: **PESCI kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2010. gada 15. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Lauksaimniecības tehnika, būviekārtas un pārvietošanas iekārtas. Kā vislabāk pārvarēt krīzi".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija pieņēma atzinumu 2011. gada 4. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 471. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 4. un 5. maijā (2011. gada 4. maija sēdē), ar 151 balsi par, 3 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Krīze ļoti smagi skārusi Eiropas būviekārtu un lauksaimniecības tehnikas rūpniecības nozares laikā, kad būtiski mainās pasaules pieprasījums. Neraugoties uz to, šie sektori vēl joprojām ir ļoti konkurētspējīgi un tehnoloģiski augsti attīstīti.

Tomēr ES līmenī jāveic vairāki pasākumi, lai nodrošinātu minēto nozaru ilgtspēju un konkurētspēju, kā arī, lai ilgtermiņā izvairītos no Eiropas produkcijas jaudas pārpalikuma. Tāpēc nepieciešami šādi elementi:

- tiesisks regulējums, kas neierobežo ražotāju iespējas ieviest jauninājumus un radīt iekārtas atbilstoši pircēju vajadzībām;
- vienlīdzīgi konkurences apstākļi Eiropā, kas panākti ar efektīvu tirgus uzraudzību, proti, tirgus uzraudzības un muitas iestādēm efektīvi jāsteno Regula 765/2008 un jāpastiprina Eiropas tirgus pārbaudes;
- tiesību akti par ražojumiem un tāda tirdzniecības politika, kas nodrošina brīvu pieeju globālajiem tirgiem;
- tādi ES tiesību akti, kuros ņemta vērā Eiropas tirgu nozīmes relatīvā samazināšanās. Pasaules tirgus centrs arvien vairāk pārbīdās uz Dienvidameriku un Āziju, tāpēc jāparedz visi nepieciešamie pasākumi, tostarp birokrātijas samazināšana un brīvprātīgu nozares pasākumu veicināšana, lai Eiropas ražotāju rūpnīcas saglabātu ES teritorijā;
- ceļu satiksmes drošības un vides aizsardzības prasību saskaņošana gan Eiropas, gan pasaules mērogā;
- uzlaboti darba apstākļi un pasākumu īstenošana visā ES teritorijā, lai nākotnē izvairītos no jaudas pārpalikuma, kā

arī sekmētu jaunu produktu attīstību un jaunas ierosmes darba organizācijas jomā, balstoties uz visu ieinteresēto personu zināšanām;

— finansējuma un stimulu programma MVU konkurētspējas veicināšanai.

1.2 Turpinot darbu pēc uzklaušanās sanāksmes, kas 2010. gada 11. novembrī notika Boloņā Starptautiskās lauksaimniecības tehnikas izstādes (EIMA) ietvaros, kuru apmeklēja daudzas ieinteresētās personas, nākamajās nodaļās ir pausti tālāki un precīzāki ieteikumi.

2. Vispārīga informācija

2.1 Eiropas lauksaimniecības tehnikas un būviekārtu nozare piedāvā tehniskus risinājumus, lai efektīvi apmierinātu tādas cilvēku pamatvajadzības kā arvien pieaugošā pasaules iedzīvotāju skaita nodrošināšana ar pārtiku, mājokli un nepieciešamo infrastruktūru.

2.2 Dārga zeme un augstas darbaspēka izmaksas Eiropā rada lielu pieprasījumu pēc maksimāli efektīviem un novatoriskiem risinājumiem lauksaimniecībā un būvniecībā, padarot Eiropas rūpniecības nozari par pasaules līderi tehnoloģijas jomā.

2.3 Kamēr pieprasījums Eiropā saglabājas nemainīgs, Āzijas, Latīņamerikas, Āfrikas un NVS valstu tirgos tas arvien pieaug un arī turpmāk strauji pieaugs. Līdz ar to pasaules tirgū ir parādījušies citi dalībnieki, kas kļūst konkurētspējīgi arī ārpus sava iekšējā tirgus.

2.4 Pasaules finanšu krīze ir ievērojami ietekmējusi abas nozares. Pēc "mājokļu tirgus burbuļa" plīšanas būviekārtu nozare 2008. gada otrajā pusē pieredzēja strauju lejupslīdi. Tai sekoja straujš ieguldījumu apjoma kritums nozarē, un 2009. gadā apgrozījums samazinājās par 42 %. Ieguldījumu apjoma kritums notika galvenokārt tāpēc, ka klientiem trūka finansēšanas iespēju un samazinājās būvdarbu apjoms.

2.5 Lauksaimniecības tehnikas nozarē krīzes ietekme bija jūtama vēlāk, un, lai gan kritums 2009. gadā bija mazāk izteikts (- 22 %), nozares atveseļošanās nesākās 2010. gadā, kā tas notika citos rūpniecības sektoros, un tiek lēsts, ka apgrozījums 2010. gadā tajā samazināsies par 9 %. Arī šajā nozarē galvenais samazinājuma iemesls bija finansēšanas iespēju trūkums klientiem, kā arī vispārējā nenoteiktība.

2.6 Produktu pieprasījumā notiek arvien lielāka pārbīde. Kamēr tirgi, kas atrodas ārpus Eiropas un kurus regulējošajos tiesību aktos ir noteiktas ievērojami mazāk stingras prasības, izplešas, pieprasījums pēc ES produktiem, kuri atbilst ļoti stingrām drošības un vides prasībām, samazinās. Tas vēl vairāk paplašina jau šobrīd daudzveidīgo produkcijas sortimentu, kā arī sekmē ražošanas vietu pārcelšanu, proti, produkti, kas paredzēti trešo valstu tirgiem, tiek ražoti tuvāk noietu tirgum, līdz ar to ES teritorijā tiek zaudētas darba vietas.

3. Lauksaimniecības un būvniecības tehnika: nozares stratēģiskā nozīmība, turpmākie izaicinājumi un tirgus struktūra

3.1 Mazs apjoms, liela produktu daudzveidība — cieša atkarība no piegādātājiem

Abām nozarēm ir daudzas līdzības uzņēmumu lieluma un produktu daudzveidības ziņā.

Darbojas lieli starptautiski uzņēmumi, kas ražo plašu produktu klāstu, aptverot visbiežāk izmantotos iekārtu veidus, piemēram, lauksaimniecības traktoros, ekskavatoros un riteņiekrāvējus.

Vienlaikus ir arī ražotāji, kuri pārstāv uzņēmumus, sākot no lieliem reģionāliem uzņēmumiem līdz pat MVU, kas ražo visplašāk lietoto iekārtu veidus, taču spēj izdzīvot, pateicoties specializētiem konkrētas tirgus nišas produktiem.

Specializācijas apjoms un tirgū piedāvāto produktu dažādība bieži vien nav attiecīgi proporcionāla reālajam uzņēmuma lielumam. Ir diezgan daudz uzņēmumu, kas ražo līdz pat 200 dažādu modeļu, piedāvā iekārtas, kas paredzētas ļoti specifiskam lietojumam, un gadā pārdod mazāk nekā 1 000 vienības; daudzi citi uzņēmumi izdzīvo, lai gan no katra modeļa sērijas pārdod mazāk nekā 100 vienības.

3.2 Nodarbinātība un ražošana

3.2.1 Lauksaimniecības tehnikas tirgus skaidri atspoguļo tendences lauksaimniecības nozarē.

Moderna, efektīva un konkurētspējīga lauksaimniecības nozare nevarētu pastāvēt bez jaunākajām iekārtām. Lauksaimniecībā šobrīd ir nodarbināti vairāk nekā 10 miljoni cilvēku. Lai gan samazinās šajā nozarē nodarbināto skaits, vēl joprojām iespējams saskatīt ievērojamas atšķirības starp ES-15 dalībvalstīm un "jaunajām" dalībvalstīm, kas pievienojās Eiropas Savienībai pēc 2004. gada.

ES-15 dalībvalstīs "tikai" 4,0 % darbaspēka strādā lauksaimniecības nozarē, kamēr 12 jaunajās dalībvalstīs tie ir 13,4 % no visiem nodarbinātajiem.

Tāpēc EESK uzskata, ka stingra kopējā lauksaimniecības politika (KLP) ir vajadzīga ne tikai lauksaimniekiem, bet arī rūpniecībai, lai arī turpmāk tiktu nodrošināti ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, vienlaikus īstenojot tiesību aktu prasības un apmierinot pircēju pieprasījumu.

Lauksaimniecības tehnikas nozarē darbojas aptuveni 4 500 ražotāju, kuru apgrozījums 2008. gadā bija apmēram 28 miljardi *euro*. Šajā nozarē strādā 135 000 cilvēku, un vēl 125 000 ir nodarbināti izplatīšanā un tehniskajā apkopē.

Divas trešdaļas no 27 ES dalībvalstīs saražotās tehnikas tiek izgatavotas Vācijā, Itālijā, Francijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē, turpretī visas 12 "jaunās" dalībvalstis kopā saražo tikai 7 % no ES produkcijas kopapjoma.

3.2.2 Būvniecības nozarē Eiropas Savienībā ir nodarbināts 7,1 % ekonomiski aktīvo iedzīvotāju.

Būviekārtu ražošanā vērojama tāda pati tendence kā lauksaimniecības tehnikas nozarē, proti, Itālijā, Vācijā, Francijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē tiek saražotas gandrīz trīs ceturtdaļas no Eiropas produkcijas kopapjoma. Kopumā Eiropā darbojas aptuveni 1 200 uzņēmumi, kuru kopējais apgrozījums 2008. gadā veidoja 31 miljardu *euro*. 2009. gadā tas samazinājās līdz 18 miljardiem *euro*, kas nozīmē kritumu 42 % apmērā.

Šajā nozarē tieši nodarbināti ir 160 000 cilvēku. Tiek lēsts, ka piegādes ķēdē, kā arī izplatīšanas un tehniskās apkopes tīklā vēl 450 000 darba vietas ir netieši atkarīgas no minētās nozares. Saskaņā ar nozares aprēķiniem 2010. gadā no būviekārtu nozares tieši atkarīgās darba vietas samazinājās par 35 %, savukārt netieši atkarīgās — par 20 %.

Taču ir redzams, ka nozarē valda kvalificētu un gados jaunu darbinieku trūkums. Somijas tehnoloģiju nozares apvienības veiktā darba tirgus aptauja liecina, ka ir pieaugušas grūtības atrast kvalificētu personālu. Tas attiecas uz profesijām, kas jau vairāk nekā desmit gadus ir bijušas trūkstoša darbaspēka saraksta augšgalā, proti, metinātāji, metāla apstrādātāji, mehāniķi un inženieri.

3.3 Atkarība no sastāvdaļu un dzinēju piegādātājiem

Eiropas ražotāji abās nozarēs vienmēr ir bijuši pasaules mēroga līderi moderno tehnoloģiju un piedāvāto iekārtu kvalitātes ziņā. Šajās nozarēs nepieciešamas vismodernākās augstākās tehnoloģijas, sākot ar ievērojami automatizētām funkcijām un augstas izšķirtspējas globālās pozīcijas noteikšanas sistēmām (GPS), kas paredzētas precīzai lauksaimniecībai, līdz nepārtraukti mainīgām pārnesumu kārbām un elektronikai.

No otras puses, prasība iekārtu darbību nodrošināt arī ekstremālos apstākļos (putekļi, dubļi, ledus, liels karstums un aukstums) nozīmē, ka standarta sastāvdaļas neatbildīs attiecīgajām prasībām vai arī neļaus sasniegt konkrētu vajadzīgo attīstības līmeni.

Nozarē pieaug bažas, ka sastāvdaļu nozarē nākotnē varētu nebūt pieejami vajadzīgie Eiropas partneri, ar kuriem, veicot kopīgu izstrādi, nodrošināt Eiropas tehnoloģiju vadošo pozīciju.

Ļoti būtisks elements produktu attīstīšanā un to atbilstības tiesību aktiem nodrošināšanā ir dzinēji, taču — atšķirībā no automobiļu nozares — būviekārtu nozarē tikai lielle starptautiskie uzņēmumi spēj ražot dzinējus.

Neatkarīgu dzinēju ražotāju skaits samazinās, un viņu loma tirgū ir nenozīmīga; lielākā daļa iekārtu ražotāju bieži ir atkarīgi no dzinēju piegādātājiem, ko kontrolē viņu konkurenti.

3.4 Izplatīšanas un tehniskās apkopes tīkla nozīme

Viens no izšķirošajiem faktoriem ražotāja sekmīgas darbības nodrošināšanā ir izplatītāju un tehniskās apkopes tīkls. Nepareizi izmantojot un uzturot iekārtas ar tik augstu sarežģītības pakāpi, var tikt apdraudēta veselība un drošība. Šādām iekārtām vajadzīga tāda izplatīšanas sistēma, kurā strādā kompetenti cilvēki, kas var palīdzēt piemērotākās tehnoloģijas izvēlē un sniegt kvalitatīvu apkopi un remontu, lai nodrošinātu ātrus un uzticamus pakalpojumus, kādi nepieciešami, ņemot vērā iekārtu sarežģītību, augstās klientu prasības attiecībā uz to sniegumu un attiecīgo jomu specifiku, proti, tās ir jomas, kurās svarīgi faktori ir klimata apstākļi, no gada laika atkarīgs pieprasījums un stingri termiņi.

3.5 Ekonomikas krīzes ietekme uz izaugsmi un ražošanu

Ekonomikas krīze ļoti smagi skāra abas nozares, un tā notika brīdī, kad pieprasījums pasaulē bija ļoti augsts. Pieprasījums pēc būviekārtām visā pasaulē samazinājās 2008. gada ceturtajā ceturksnī. Eiropas ražotāju kopējais pārdošanas apjoms 2009. gadā saruka par 42 %, tādējādi milzīgi palielinot uzkrājumus un minimāli izmantojot esošo jaudu. Kopumā 2010. gadā apgrozījums samazinājās vēl par 9 %, savukārt 2010. gada beigās pieprasījums Āzijā atkal palielinājās.

Lauksaimniecības tehnikas nozarē krīzes ietekme kļuva jūtama vēlāk, jo lauksaimniecība ir mazāk atkarīga no vispārējās ekonomiskās situācijas. Tomēr 2009. gadā pārdošanas apjomi samazinājās par 22 % un 2010. gadā — vēl par 9 %.

Abās nozarēs 2011. gadā sagaidāms pieaugums viencipara skaitļa apmērā, kas ir daudz mazāk, nekā vajadzīgs, lai atgrieztos pirmskrīzes līmenī.

Krīzes laikā galvenais ierobežojošais faktors bija tādu kredītu nepieejamība, kas galvenokārt nepieciešami klientiem, lai finansētu jaunu tehniku, taču tie ir vajadzīgi arī ražotājiem. Pieprasījumu pēc jaunām iekārtām, protams, ierobežoja arī darbības apjomu samazināšanās, jo īpaši būvniecības nozarē. Abās nozarēs pieprasījums bija ļoti nepastāvīgs.

4. Grūtības un izaicinājumi pēc krīzes

Ekonomikas krīze uzrādīja vairākas īpatnības abās nozarēs un radīja ļoti sarežģītu situāciju, kuras risināšanai nepieciešama politiska līmeņa iejaukšanās.

4.1 Piegādātāju un speciālo zināšanu trūkums

Ir būtiski uzsvērt, ka būvniecības nozarē šobrīd notiek ievērojamas un pamatīgas pārmaiņas.

Pasaules tirgū notiek arvien lielāka pārbīde uz Dienvidameriku un Āziju.

Ja 2005. gadā 20 % pasaules kopējā pieprasījuma pēc būviekārtām nāca no Eiropas, tad 2014. gadā ⁽¹⁾ šis cipars sasniegs vien 14 %.

Vislielākās pārmaiņas ir notikušas saistībā ar Ķīnu un Indiju. Paredzams, ka 2014. gadā Ķīnas pieprasījums pēc būviekārtām veidos 34 % no visas pasaules pieprasījuma; salīdzinājumam 2005. gadā tie bija tikai 18 %, tātad Ķīnas pieprasījums deviņu gadu laikā dubultosies.

Šādām pārmaiņām būs milzīga ietekme, jo ASV un ES kopējais pieprasījums veidos tikai 29 % no pasaules pieprasījuma.

Krīzes ietekmē ievērojami pastiprinājusies tendence pārcelt daudzas ražotnes tuvāk jaunajiem tirgiem, kas atrodas ārpus Eiropas. Tā rezultātā Eiropā arī ievērojami samazinājies galveno sastāvdaļu piegādātāju skaits. Līdz ar to minētais nozīmē ne tikai ražotņu pārcelšanu, bet arī nepieciešamo speciālo zināšanu pārcelšanu.

Tā kā trešo valstu tirgu un Eiropas tirgus prasības un īpašie nosacījumi ir atšķirīgi, arvien pieaug bažas, ka Eiropā nākotnē varētu pietrūkt galveno sastāvdaļu piegādātāju, kuri attiecīgos produktus ražo par pieņemamu cenu un ievēro Eiropas vajadzības.

Vēl viena problēma ir saistīta ar tērauda pieejamību laikā, kad pasaulē notiek atveseļošanās no krīzes, jo cenu pieaugums un protekcionistiski pasākumi varētu negatīvi ietekmēt šo nozari, par ko arī liecināja pirmskrīzes rādītāji nozarē.

4.2 Ietekme uz nodarbinātību: darbaspēka novecošana, kvalificēta personāla trūkums un intelektuālā darbaspēka emigrācija

Mašīnbūves rūpniecībā Eiropā ir nodarbināti 3,6 miljoni cilvēku ⁽²⁾.

No tiem 10 % strādā lauksaimniecības tehnikas un būviekārtu rūpniecībā. Kopumā darbaspēks kļūst arvien vecāks, proti, tikai 20,1 % no darbiniekiem ir jaunāki par 30 gadiem, savukārt attiecīgais vidējais rādītājs citās nefinanšu preču nozarēs ir aptuveni viens darbinieks no četriem.

Arī lauksaimnieki, kas ir šo nozaru pircēji, saskaras ar tādu pašu problēmu — tikai 7 % no visiem Eiropas lauksaimniekiem ir jaunāki par 35 gadiem. Lauksaimniecība un būvniecība piesaista mazāk cilvēku nekā citas nozares, jo darbs tajās ir smagāks un atalgojums zemāks nekā citās profesijās Eiropā.

⁽¹⁾ Dati no *Off Highway Research*: www.offhighway.co.uk.

⁽²⁾ Eurostat dati: *European Business Facts and Figures 2009 edition*.

Nozares sliktais publiskais tēls, kura dēļ netiek atzīta tās nozīmība visai sabiedrībai, kvalificētu darbinieku un inženieru trūkums, neatbilstība starp nepieciešamajām prasmēm un darba tirgū pieejamajām prasmēm, daudzveidīgie un nevienādie kvalifikāciju un izglītības grādu nosaukumi un diplomi valstīs, kā arī elitāras izglītības trūkums dabaszinātnēs un inženierzinātnēs — visas šīs nozarei neizdevīgās iezīmes vēl pastiprināja ekonomikas krīze.

Nozarē tika veikti pasākumi, lai pēc iespējas samazinātu darba vietu likvidēšanu. Taču, kā minēts iepriekš, būviekārtu rūpniecībā strādājošo skaits tika samazināts par 35 % salīdzinājumā ar 2008. gadu ⁽³⁾.

Krīzes ietekmē notika arī intelektuālā darbaspēka emigrācija uz Tālajiem Austrumiem un Dienvidameriku, kur tirgi ir plaukstošāki un krīzes sekas bija jūtamas mazāk.

5. ES līmenī veicamie pasākumi

5.1 Jānodrošina, ka tiek īstenoti pasākumi negodīgas konkurences apkarošanai

Nozīmīga problēma Eiropas būviekārtu rūpniecībā vēl aizvien ir noteikumiem neatbilstošu būviekārtu imports Eiropas Savienībā, kā arī to pārdošana un izmantošana. Iekārtām, kas ES tirgū nonāk pirmo reizi, jāatbilst visām spēkā esošajām drošības un vides prasībām. Iekārtas, kas neatbilst minētajām prasībām, nav atļautas, un dalībvalstis nedrīkst pieļaut to nonākšanu ES tirgū.

Minētais rada negodīgu konkurenci un ierobežo labticīgu piegādātāju iespējas īstenot pētniecības un izstrādes pasākumus. Tas savukārt apdraud Eiropas būviekārtu nozares konkurētspēju un darba vietas, ko tā nodrošina. Neatļautas iekārtas biežāk izraisa negadījumus, un tās bieži vien neatbilst ES noteiktajiem vides standartiem.

Ražotājiem, kas ievēro ES tiesību aktos noteiktās prasības, šobrīd ir jākonkurē ar produktiem, kuri ES tirgū nonāk negodīgos apstākļos un kuru cena veido tikai mazu daļu no noteikumiem atbilstošo produktu tirgus cenas. Kompetentajām iestādēm trūkst resursu un finanšu līdzekļu, lai risinātu minētās problēmas, savukārt tiesību aktos nav skaidri noteikta legālu produktu aizsardzība.

ES tirgū nelegāli nonāk arvien vairāk neatbilstošu iekārtu, un uzraudzības un muitas iestādes neīsteno nekādus efektīvus pretpasākumus, lai gan 2010. gada 1. janvārī spēkā stājās stingrāki noteikumi (Regula 765/2008).

Ieteikums: EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstu iestādes īstenot visus nepieciešamos pasākumus, lai ES tirgū nodrošinātu godīgu konkurenci un garantētu vienlīdzīgus konkurences apstākļus ražotājiem, kuriem jākonkurē starptautiskā līmenī.

⁽³⁾ Eiropas būviekārtu komitejas (CECE) dati.

5.2 Jāpieņem attiecīgi lēmumi, lai uzlabotu vidi

Tāpat kā automobiļu nozarē, viena no lielākajām problēmām abās apskatāmajās nozarēs ir tiesību akti, ar ko regulē pārvietojamo mehānismu emisijas. Salīdzinājumā ar automobiļu nozari atbilstības nodrošināšanas izmaksas vienai pārvietojamo mehānismu vienībai ir ļoti augstas, jo apskatāmajās nozarēs ražošana un pārdošanas apjomi ir daudz mazāki, savukārt atšķirīgu modeļu skaits ir daudz lielāks.

Ar nākamo emisijas posmu, kas sākas 2011. gadā (IIIB), un tam sekojošo posmu, kas paredzēts 2014. gadā (IV posms), galveno piesārņojošo vielu līmenis tiks samazināts par vairāk nekā 90 % salīdzinājumā ar pašreizējo līmeni. Šīs pārmaiņas ietekmēs dzinējus, kā arī tiks pilnībā pārstrādāt daudzu iekārtu vispārējo uzbūvi.

Lai ievērotu noteiktos emisijas līmeņus, būs jāizmanto tehnoloģijas, kurām nepieciešama degviela ar ļoti zemu sēra saturu, ko pārvietojamo mehānismu nozarei Eiropā iegūt ir grūti un kas ārpus Eiropas nav pieejama vispār. Tādējādi trešo valstu tirgos nebūs iespējams pārdot ne jaunas, ne lietotas iekārtas.

Krīzes ietekmes mazināšanai nozare ir aicinājusi ES pieņemt likumdošanas instrumentu, kurš ļautu palielināt dzinēju ražošanas apjomu, pārsniedzot to daudzumu, kas noteikts elastības sistēmā, kuru paredz spēkā esošās direktīvas. Tādējādi vienreizējs emisiju palielinājums par 0,5 % ļautu rūpniecībai ievērojami ietaupīt izmaksas. Eiropas Komisija ir paudusi atbalstu šim ierosinājumam un izstrādājusi divus priekšlikumus attiecīgo direktīvu grozīšanai. Šobrīd šos priekšlikumus izskata ES Padome un Parlaments. Tomēr progress šai jautājumā ir pārāk lēns, un tas varētu mazināt gaidīto pozitīvo saimniecisko ietekmi.

EESK iesaka pēc iespējas ātrāk pieņemt papildu elastības noteikumus nākamajam tiesību aktu posmam par visurgājēju pārvietojamo mehānismu emisijām, kā arī līdzīgu priekšlikumu attiecībā uz lauksaimniecības traktoriem.

Lai nākotnē samazinātu sodrēju un slāpekļa oksīdu emisijas, būs nepieciešamas speciālas tehnoloģijas, kas palielinās degvielas patēriņu un tādējādi arī oglekļa dioksīda emisijas. Pateicoties ražotāju centieniem paaugstināt iekārtu efektivitāti, reālais degvielas patēriņš nav pieaudzis. Jauniem tiesību aktiem par oglekļa emisiju ierobežošanu/samazināšanu jābūt saskaņā ar attiecīgajiem pašreiz spēkā esošajiem tiesību aktiem, un tajos jāparedz pietiekami daudz laika to ieviešanai pēc pašreizējo emisijas posmu beigām.

Ieteikums: pirms apsvērt, vai izstrādāt stingrākus vai pavisam jaunus tiesību aktus attiecībā uz tiem pašiem produktiem, ES līmenī jāveic ietekmes novērtējums, ņemot vērā potenciālo negatīvo ietekmi uz rūpniecības konkurētspēju pasaules tirgū un praksē iespējamās šo iekārtu minimālās uzlabojumus.

5.3 *Izmantojamo iekārtu pieaugošais vecums — vajadzīga sistēma pārvietojamo mehānismu nodošanai pārstrādei*

Lauksaimniecībā un būvniecībā izmantojamām iekārtām ir garš paredzamais ekspluatācijas ilgums. Traktori vidēji kalpo vairāk nekā 15 gadus. Tāpēc jaunu iekārtu ekoloģisko īpašību pastāvīga uzlabošana tikai nelielā mērā un lēni ietekmē izmantojamās iekārtas vispārējās ekoloģiskās īpašības. Ātrākus rezultātus vislabāk būtu iespējams gūt, nosakot stimulus ļoti vecu un piesārņojošu iekārtu izņemšanai no tirgus. Šai pieejai ir acīmredzamas priekšrocības salīdzinājumā ar iespēju modernizēt vecas iekārtas ar pēcapstrādes sistēmu palīdzību. Vecu iekārtu aprīkošana ar filtriem rada daudzas papildu problēmas un mazina iekārtu drošības un darbības efektivitāti.

Attiecībā uz iekārtu nodošanu pārstrādei EESK iesaka tādu sistēmu, kas ļautu risināt vecu un piesārņojošu iekārtu problēmu, tādējādi palīdzot radīt tīrāku vidi un drošākus darba apstākļus.

EESK uzskata, ka jebkura sistēma, ar kuru nosaka izplūdes gāzu normas, nav piemērots risinājums problēmai, kas saistīta ar piesārņojošu iekārtu izmantošanu apdzīvotās vietās. Šādā veidā ne tikai netiek atrisināta problēma, bet arī tiek atļauta skaļu un nedrošu iekārtu darbība, neprasnīgas uzstādīšanas rezultātā, iespējams, pat palielinot pastāvošos riskus.

EESK arī iesaka izstrādāt saskaņotas prasības pēcapstrādes sistēmu modernizēšanai, ņemot vērā to potenciālu samazināt izplūdes gāzes, kā arī, lai mazinātu risku, kas rodas, kad ar tām aprīko lauksaimniecības iekārtas un būviekārtas.

5.4 *Nozare ir spējīga tikt galā ar izaicinājumiem, ko rada CO₂*

Līdzīgi kā automobiļu nozarē, arī lauksaimniecības tehnikas un būviekārtu nozarē galvenais CO₂ emisiju avots ir degvielas patēriņš. Iespējas samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas apskatāmajā nozarē jāvērtē saistībā ar iekārtu specifisko darba sniegumu, nevis — kā automobiļu nozarē — atbilstoši degvielas daudzumam, kas patērēts uz vienu kilometru.

Pēdējos gados, izmantojot efektīvākas iekārtas, jau panākti ievērojami uzlabojumi. Kopējās izmaksas, kas rodas visā iekārtas ekspluatācijas laikā un no kurām lielāko daļu veido degvielas izmaksas, kļūst par arvien svarīgāku faktoru, pircējiem izdarot pirkuma izvēli.

Tomēr, lai sasniegtu optimālu CO₂ samazinājumu, optimizācijas pasākumos galvenā uzmanība jāpievērš nevis dzinējam kā spēka avotam, bet gan visai iekārtai, tās izmantojumam un procesam kopumā, kā arī darbības efektivitātei un iespējamiem alternatīviem enerģijas avotiem ar zemu oglekļa emisiju.

EESK aicina ES iestādes un dalībvalstu pārstāvjus atbalstīt uz tirgu vērstu visaptverošu pieeju CO₂ emisiju samazināšanai no pārvietojamiem mehānismiem. Tā kā nav iespējams universāls risinājums, pragmatiska un saprātīga pieeja būtu izstrādāt piemērotus risinājumus tiem iekārtu veidiem, kas rada visvairāk emisiju (traktori, kombaini utt.), ņemot vērā iekārtas kopējo

efektivitāti (proti, degvielas patēriņš uz vienu tonnu novāktās labības vai uz vienu noasfaltētā ceļa kilometru).

5.5 *Saskaņošana ceļu drošības un vides aizsardzības jomā — galvenais faktors Eiropā un pasaulē*

Ņemot vērā tirgu pārbīdi projām no Eiropas, arvien svarīgāki kļūst gan globāli saskaņoti tiesību akti attiecībā uz produktiem, gan standartu saskaņošana. Tas attiecas arī uz ceļu drošības prasību saskaņošanu, kas būviekārtu un atsevišķu lauksaimniecības transportlīdzekļu jomā šobrīd nav veikta.

Papildus tam Eiropas rūpniecībai ir jācinās ar problēmu, ka Eiropas prasības kļūst arvien stingrākas salīdzinājumā ar prasībām pārējās pasaules daļās, un tas padara Eiropā ražotās iekārtu versijas vai nu pārāk dārgas, vai nesavietojamas.

Pirms tiesību aktu pieņemšanas un īstenošanas Eiropas Savienībā būtu rūpīgi jāapsver katra ES līmenī pieņemtā lēmuma ietekme, piemēram, uz vides aizsardzību.

Lauksaimniecības iekārtu un būviekārtu nozare ir devusi ieguldījumu vides aizsardzībā, samazinot iekārtu emisijas, kā noteikts Direktīvā (EK) 97/68 par visurgājēju tehniku un Direktīvā (EK) 2000/25 par traktoriem. Tas ļaus ievērojami samazināt makrodaliņas (97 %), slāpekļa oksīdus (96 %) un oglekļa oksīdu (85 %).

Līdzīgus centienus rūpniecības nozare ir īstenojusi saistībā ar trokšņa emisiju, proti, tā veltīja desmit gadus, lai 22 būviekārtām panāktu atbilstību ar attiecīgajiem tiesību aktiem par trokšņa emisiju.

Turklāt jau ir izstrādāti iekārtu ekspluatācijas cikla starptautiskie standarti, un rūpniecības nozare atbalsta pārstrādes sistēmu standartu izstrādi attiecībā uz zemes pārvietošanas iekārtām.

Lai nodrošinātu Eiropas produktu turpmāko konkurētspēju, ir ļoti svarīgi pasaules līmenī saskaņot likumus un noteikumus.

EESK aicina ES iestādes un dalībvalstu pārstāvjus atbalstīt globālu standartu izstrādi, piedalīties tajā un to veicināt. Šādu standartu izstrādei vispiemērotākā šķiet UNECE⁽⁴⁾ laboratorija.

5.6 *Darba apstākļi un sociālais dialogs nozarē*

Gan lauksaimniecības tehnikas, gan būviekārtu nozarē ir daudzi mazi un vidēja lieluma uzņēmumi, tāpēc sociālajam dialogam vajadzīgi īpaši nosacījumi. Darbinieku pārstāvība ir mazāka un pastāv mazākas iespējas informācijas starptautiskai apmaiņai nekā nozarēs, kurās darbojas Eiropas uzņēmumu padomes. Neraugoties uz to, nozares dažādie uzņēmumi apliecina zināmu

⁽⁴⁾ ANO Eiropas Ekonomikas komisija (Ženēva, www.unece.org).

vienotību, tāpēc to koordinēšanai un apmaiņai būtu jābūt organizētai un jānotiek līdzīgā veidā. Līdz ar to būtu jāpanāk uzņēmumu un darbinieku savstarpējā dialoga uzlabošana.

Metālapstrādes nozarē, tāpat kā citos sektoros, darba vietas kļūst nestabilas. Tā rezultātā profesionālā apmācība ir vāja, un ir pastāvīgs risks, ka pieredzējuši un kvalificēti darbinieki var pāriet uz citām nozarēm. Šāds nodarbinātības raksturs negatīvi ietekmē arī darba apstākļus.

Ieteikums: Eiropas Komisijai būtu jāveicina nozares analīzes veikšana, galveno uzmanību pievēršot darba apstākļu līmenim. Komiteja arī iesaka īstenot pasākumus, lai uzlabotu darba apstākļus visā ES teritorijā. Visbeidzot, būtu ārkārtīgi svarīgi izstrādāt pasākumus, lai nākotnē novērstu jaudas pārpalikumu, kāds bija vērojams ekonomikas krīzes laikā, un dot jaunu stimulu jaunu produktu attīstīšanai, kā arī jaunām ierosmēm darba organizācijas jomā, balstoties uz visu ieinteresēto personu zināšanām.

5.7 Eiropā jā saglabā gados jauns un kvalificēts darbaspēks

Kvalificētu darbinieku trūkums, darbaspēka novecošana, intelektuālā darbaspēka emigrācija uz citiem kontinentiem — tās ir tikai dažas no problēmām, ar ko saskaras lauksaimniecības tehnikas un būviekārtu rūpniecība nodarbinātības jomā. Kļūst arvien grūtāk piesaistīt šai nozarei gados jaunus un kvalificētus darbiniekus. Nozarei un iestādēm jāturpina veikt nepieciešamos ieguldījumus apmācībā, izglītībā un mūžizglītībā, jo šī ir viena no nozīmīgākajām Eiropas rūpniecības nozarēm.

Nozares nākotne nav iedomājama bez augstākā līmeņa izglītības un jauniem kvalificētiem darbiniekiem, bet tehnisku jauninājumu radīšanai vajadzīgi augsti izglītoti un radoši inženieri. Jāīsteno dažāda līmeņa programmas, no vienas puses, darbiniekiem, lai veicinātu izglītību un apmācību un sekmētu to lietderību

personālam, un, no otras puses, darba devējiem, lai konkrēti parādītu pievienoto vērtību un ieguvumus, kādu viņi gūst, ieguldot darba ņēmējos un viņu prasmju attīstīšanā. Šādu programmu plašāka atzišana iespējama sociālajā dialogā, iesaistot ieinteresētās personas.

Ieteikums: dalībvalstīm jāturpina atbalstīt nozari izglītības un apmācības, mūžizglītības un ar mašīnbūvi saistīto prasmju attīstīšanas jomā. Nākotnei būtiski ir atbalstīt pārkvalificēšanās programmas darbiniekiem, kas tiek atlaisti štatu samazināšanas dēļ, pirms vēl tas reāli ir noticis.

5.8 Mazajiem un vidējiem uzņēmumiem jāuzņemas galvenā loma inovācijās

Nesen publicētajā Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāta paziņojumā "Rūpniecības politika globalizācijas laikmetā" precīzi norādīts, ka viens no galvenajiem izaicinājumiem MVU veicināšanā dažādās nozarēs (tostarp būviekārtu un lauksaimniecības tehnikas sektoros), kas jāņem vērā politikas izstrādē, ir vēl joprojām ierobežotā piekļuve finansējumam.

Tieši MVU bieži vien ir tie, kas ievieš jauninājumus tirgū, taču apgrūtināta pieeja finansējumam apdraud iespējas veikt ieguldījumus inovāciju izstrādē. Visās dalībvalstīs piekļuve finansējumam kļūva sarežģītāka finanšu un ekonomikas krīzes laikā. Jo īpaši apskatāmajās nozarēs MVU saskārās ar stingrākiem aizdevumu nosacījumiem. Tāpēc lielākā daļa valdību ir ieviešus vai paplašinājušas publisko garantiju shēmas vai arī paredzējušas tiešu valsts atbalstu. Taču tas nav pietiekami.

Tādēļ Komiteja iesaka dalībvalstīm un Eiropas Komisijai atbalstīt lauksaimniecības tehnikas un būviekārtu nozares MVU, izstrādājot viņu vajadzībām atbilstošus projektus un paredzot attiecīgu finansējumu.

Briselē, 2011. gada 4. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON